

*Гурдуз А. І.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

*Бугайова А. С.,
студент
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського*

КОЛІР У ТВОРЧОМУ ПЕРЕОСМИСЛЕННІ ДАРОЮ КОРНІЙ «ЛІСОВОЇ ПІСНІ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Анотація. Уперше визначено характер змін колористичного супроводу в переосмисленні драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» у романах Дари Корній «Гонимарник» і «Щоденник Мавки». З'ясовано логіку колористичних рішень у романах з урахуванням їх жанрової природи та авторські акценти вживання кольороназв порівняно з «Лісовою піснею».

Ключові слова: колористика, семантика, рецепція, фентезі, ідіостиль, символізм, амбівалентність.

Постановка проблеми. В активному дослідженні нової української літератури ХХІ століття ряд факторів зумовлює відчутний похил у проблемно-тематичну сферу. На першому плані залишаються питання вибору національним мистецтвом нових глобальних світоглядних орієнтирів, інтеграція його в планетарний культурологічний простір; формування вітчизняного міфотворення набуває все більшої ваги і стає центром численних дискусій. Особлива роль у цьому контексті належить масиву фентезі, яке, будучи одною з найбільш продуктивних сфер української літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст., закономірно перебуває в об'єктиві численних досліджень. Водночас говорити про системну, виражену висвітлюваність цієї літератури рано: присвячені їй ґрунтовні праці поодинокі (наприклад, М. Назаренка, О. Леоненка), в аспектичних звертаннях до художнього корпусу часто бракує системності й об'єктивності, не витримано принцип наступності студіювання. Між тим очевидна потреба нагального комплексного вивчення динамічного фантастико-фентезійного масиву в Україні орієнтує на його системне різнорівневе наукове опрацювання, врахування досягнень студій лінгвістів, культурологів, соціологів, психологів.

Принциповим в окресленому контексті стає характер звертання репрезентативних українських письменників ХХІ ст. до вітчизняної фольклорно-літературної традиції на шляху становлення оновлюваного національного мистецтва. Названий аспект актуальної літературознавчої проблеми в пропонованій статті обґрунтовано [детальніше див.: 1, с. 230–232; 2, с. 66–68] розглядаємо на прикладі прози Дари Корній (Мирослави Замойської), творчість якої впевнено зайняла свою нішу в сучасному літературно-мистецькому процесі.

Мета статті – визначити характер змін колористичного супроводу в переосмисленні драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» Дарою Корній у романах «Гонимарник» 2010 р. і «Щоденник Мавки» 2013–2014 рр. Аналіз у такому ракурсі здійс-

нюваний вперше і доцільний через важливість для художнього світу львівської письменниці аспекту кольору і високу продуктивність розвідок із кольористики в літературі – творах Т. Шевченка (Л. Генералюк), Лесі Українки (О. Рисак, Л. Шулінова) й інших українських модерністів (О. Дроботун, С. Ямборко), О. Гончара (М. Гуменний), Л. Костенко (Г. Губарева), Я. Коласа (Ю. Бабіч), Я. Каспровича (А. Домбровська), Ф. Фіцджеральда (Х. Жанг), перської поезії (Б. Кашані) і под. – в контексті активного вивчення мистецтва слова в системі інших видів мистецтв (в українській науці розробляється, в першу чергу, в студіях Д. Наливайка, Л. Генералюк, О. Дубініної). Ключовими в заявленому розгляді є а) логіка основних колористичних рішень у «Гонимарнику» і «Щоденнику Мавки» з урахуванням їх жанрової природи і б) авторські акценти вживання кольороназв у романах порівняно з «матричною» для них «Лісовою піснею».

Виклад основного матеріалу дослідження. У прозі Дари Корній формується особлива національно маркована міфопоетична парадигма [3], що доведено А. Гурдузом, у розвідках якого вперше комплексно досліджено романістику письменниці [1; 4; 5]. Питання рецепції в її прозі українського й зарубіжного літературного досвіду постають вельми гостро, їх принципові моменти окреслені [1, с. 230–232; 2, с. 66–68; 5] і в пропонованій статті отримують безпосереднє розгортання. Дебютний роман Дари Корній «Гонимарник» окреслив концепцію її творчості, закоріненої, зокрема, у сферу слов'янської міфології, фольклору, а також засвідчив генетичний зв'язок зі спадщиною Лесі Українки й М. Коцюбинського [1, с. 230–232]; наступні твори, і, в першу чергу, «Щоденник Мавки», підтвердили цей зв'язок. Драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня» на прозі Дари Корній позначається особливо, як і на творах деяких інших митців ХХІ ст. (її вплив як матриці власного інтерпретаційного корпусу періоду вперше висвітлює А. Гурдуз [5]). При цьому колористичний аспект звертання Дари Корній до творів Лесі Українки не розглядався, хоча передумов для такої зіставної розвідки достатньо.

Ідейно-художні концепції «Гонимарника» і «Щоденника Мавки» органічні концепціям багатьох творів жіночої фентезійної прози в Україні початку ХХІ ст. і визначають прогнозоване для відповідної логіки протиставлення двох начал (добро – зло) не тільки на сюжетному чи образному рівнях («Щоденник Мавки» кваліфікуємо, швидше, як квазімістичний твір). Сюжетний стрижень сформовано в них як своєрідний квест, де ключову роль відіграє сильна духом героїня-творець. На розкриття закладеного ідейного конфлікту з більш чи менш вира-

женою дидактичною розв'язкою орієнтовано і поетикальний шар цих творів, зокрема, їх специфічну колористичну систему [6, с. 34–35] (для забезпечення максимальної точності висновків до аналізу залучаємо, передовсім, первинний рівень колористики в романах – власне кольоропозначень).

Класична колористична опозиція «білий – чорний» у текстах «Лісової пісні» (твір наближається до фентезійного жанру) і тісно пов'язаного з нею «Гонихмарника» підтримує базове протиставлення в різний спосіб оприявнюваних добра і зла в їх боротьбі за душу людини: відповідно співвідносі 14% / 18% у творі Лесі Українки і 19% / 32% у тексті Дари Корній (за 100% взято сумарне вживання всіх кольорів у тексті кожного твору). Більший відсоток «чорного» в «Гонихмарнику» мотивований амбівалентністю його значення – зокрема, специфічним еротизмом у любовному романі ХХІ ст. [7, с. 113]. Порухення в «Щоденнику Мавки» умовного паритету цих кольорів у творі-матриці (21,6% білого проти 7,7% чорного) – результат квазіфентезійності «Щоденника...» і синтезу в його тексті досить вільної інтерпретації постатей мавки фольклорно-міфологічної й Мавки з феєрії Лесі Українки. Присутність важливого для міського фентезі сірого кольору (актуалізований асоціативний комплекс «залізобетонних джунглів»), порівняно з його часткою в «Лісовій пісні» (3%), в «Щоденнику Мавки» зростає вдвічі (6,1%) і компенсує певну «пасивність» тут чорного, а в «Гонихмарнику» складає 8%, чим сумарно з часткою тут чорного підкреслює нерівність сил і пафос перемоги добра. Відсоток сірого кольору в цих романах Дари Корній співмірний з його часткою і в інших творах українського жіночого фентезі – наприклад, у «Мантрі-омані» Вікторії Гранецької 2011 р. чи «Бурецьвіті» Марії Ряполової 2010 р. [6, с. 38]. Яскравість сприймання в міських жителів у змальованому художньому корпусі приглушена побутом і відірваністю від природи, місто стереотипно сприяє втраті індивідуальності.

Ключова роль сірого в контексті фентезійної логіки – посередництво «між світлом і темрявою» [7, с. 126]; поєднуючи ці протилежності, він символізує, зокрема, виснаженість і втому, самотність. Зростання в аналізованих романах Дари Корній частки кольороназв сірого може бути аргументом і для підтвердження тенденції «згладжування» в сучасному фентезі конфлікту добра і зла, для чого тут висувається третя сторона. Так, специфіка модельованого Дарою Корній світу полягає, зокрема, в своєрідності морально-етичних акцентів при «нівелюванні» бінарності «добро – зло», думці про взаємозумовлене співіснування світла і темряви.

Водночас пропорційність часток груп хроматичних і ахроматичних кольорів у зіставлених творах співвідносна: в «Лісовій пісні» і «Щоденнику Мавки» – 65% проти 35%, у «Гонихмарнику», навпаки, – 38% проти 62%.

Специфіка хронотопу «Гонихмарника», пов'язаність і зумовленість його міфопоетики системним звертанням Дари Корній до «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського і «Лісової пісні» Лесі Українки та їх атмосфери [1, с. 231–233] також пояснюють, чому в романі третім за частотністю використання стає зелений: 13% відповідних кольороназв від кількості вживань кольоропозначень; співвідносна частка зеленого кольору в «Лісовій пісні», 17%, також зумовлена хронотопом і підкреслює в творі силу природного начала, гармонії. Символічно, що протягом довгого часу героїня-рятівниця Аліна в «Гонихмарнику» зображена саме з зеленим волоссям і що її мати «... виросла

в глухому волинському поліському селі» [8, с. 58]. Крім того, для Сашка зелений асоціюється, в першу чергу, з коханням: «...Аліна на Смотричі, мов ангел у зеленому вінку з її волосся, а за спиною крила, зіткані з південного вітру» [8, с. 228]. Не варто забувати в контексті аналізу жіночої прози, що зелений колір символізує саме жіноче начало [7, с. 153]. Домінантність фемінного, органічного природному, в «Щоденнику Мавки» артикульована настільки, що відповідний символічний супровід зеленого тут творить із білим основну колірну пару: відповідно 23% і 21,6%. Загалом же в міфопоетиці «Гонихмарника» і «Щоденника Мавки» зелений колір (у першу чергу, як символ бунтання природного життя) стає ситуативним антонімом сірого.

Практично співпадає в «Лісовій пісні» й «Гонихмарнику» відсоток присутності синього кольору (відповідно 12% і 12,5%), дещо зростає цей показник для тексту «Щоденника Мавки» – 17%. Обсяг і роль червоного в романах Дари Корній помітно применшені щодо очікуваного – відповідно 7,5% і 4,6% від уживань кольороназв у текстовій тканині «Гонихмарника» і «Щоденника Мавки»; це пов'язано, в першу чергу, з актуалізованою тут символізацією цим кольором не пристрасті, кохання, але спектру негативних переживань: небезпеки, сорому, заборони, попередження, агресії, страху. Так, у «Гонихмарнику» червоний викликає асоціації з неминучістю майбутнього нещастя (Аліна бачить уві сні червоний напис на дверях «Жереб кинуто» [8, с. 252]), позначений семами «лють», «страх», «тривога» й асоціативно пов'язаний із силами зла [8, с. 310; 8, с. 311]. У тексті ж «Лісової пісні» червоний отримує класичну символізацію – і його відсоток відносно присутності зеленого, синього, білого вирівнюється. Якщо за 100% обрати сумарне згадування в творі червоного і чорного, вплив цих кольорів на символістичному рівні буде більш очевидний: 45% / 55% у «Лісовій пісні», 37,5% / 62,5% у «Щоденнику Мавки» і вже 20% / 80% у «Гонихмарнику».

Класичне (звужене [9, с. 42–43]) символічне поле, але послаблена присутність у досліджуваних романах кольоративів на позначення жовтого: 1% у тексті «Гонихмарника», 13,8% – у «Щоденнику Мавки» (герої переживають гостру самотність) проти 18% – у «Лісовій пісні». Помітне зменшення присутності не тільки в названих текстах Дари Корній, але і загалом у жіночій прозі початку ХХІ ст. червоного і жовтого [6, с. 39–40] як кольорів чоловічого начала [7, с. 153] уявляється не випадковим; з іншого боку, зростання частки «жіночих» кольорів [10, с. 36] в аналізованих романах незначне.

Висновки. Акцентування психологічно і жанрово мотивованих змін колірною супроводу в контексті рецепції драми-феєрії Лесі Українки в романах Дари Корній показує, крім іншого, спорідненість художнього мислення цих авторів, їх ідіостилів; по суті, колір тут бере участь у формуванні міфопоетики творів (до слова, героїня «Гонихмарника» – художник, а «Щоденника Мавки» – письменниця), не тільки підкреслюючи, скажімо, характер персонажів та їх психологічний стан. Перефразуючи положення Г. Губаревої, скажемо, що «колірний простір структурує індивідуально-мистецьку версію світорозуміння» Дари Корній [11, с. 12]. Вивчення закономірностей колористики ширшого кола творів Дари Корній, а також включення результатів цього студіювання до компаративістичних досліджень прози ХХІ ст., очевидно, сприятиме глибшому розумінню психології творчості сучасного письменника і процесів переосмислення ним літературної традиції.

Література:

1. Гурдуз А. Роман Дари Корній «Гонимарник»: місце в мистецькому контексті з погляду традиції й новаторства / А. Гурдуз // Українознавчий альманах. – К. ; Мелітополь. – 2012. – Вип. 9. – С. 229–235.
2. Гурдуз А.І. Міжкультурний діалог як проблема українського фентезі XXI століття / А.І. Гурдуз // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. Сер. : Філологічні науки : (літературознавство). – Миколаїв, 2014. – Вип. 4.14 (111). – С. 63–69.
3. Гурдуз А.І. Метагероїня романів Дари Корній / А.І. Гурдуз // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер. : Філологічні науки : (літературознавство) : зб. наук. пр. – Миколаїв, 2015. – Жовтень. – Вип. 2 (16). – С. 61–67.
4. Гурдуз А.І. Міфопоетика роману Дари Корній «Щоденник Мавки» / А.І. Гурдуз // Studiamethodologica : зб. наук. праць / Тернопіль. нац. пед. ун-т імені В. Гнатюка. – Тернопіль, 2015. – Вип. 40. – С. 307–312.
5. Гурдуз А.І. «Лісова пісня» Лесі Українки як образно-сюжетна матриця українсько-російської «жіночої прози» початку XXI століття / А.І. Гурдуз // Наукові праці. Сер. : Філологія. Літературознавство. – Миколаїв : Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили, 2015. – Вип. 247. Т. 259. – С. 29–34.
6. Гурдуз А.І. Фактор кольору в «жіночому» містичному любовному романі України початку XXI століття / А.І. Гурдуз, А.М. Хохлова // Літератури світу: поетика, ментальність і духовність : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. – Вип. 5. – С. 31–41.
7. Браэм Г. Психология цвета ; пер. с нем. М.В. Крапивкиной / Г. Браэм. – М. : АСТ : Астрель, 2009. – 158, [2] с.
8. Корній Д. Гонимарник / Дара Корній ; передм. Люко Дашвар. – Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. – 336 с.
9. Zhang H. B. Symbolic Meanings of Colors in The Great Gatsby / Haibing Zhang // Studies in Literature and Language. – 2015. – Vol. 10 – No. 6. – P. 38–44.
10. Gage J. Color and Meaning: Art, Science, and Symbolism / John Gage. – Berkeley ; Los Angeles ; California : University of California Press, 1999. – 280 p.
11. Губарева Г.А. Семантика та стилістичні функції кольоративів у поетичній мові Ліни Костенко : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г.А. Губарева. – Харків, 2002. – 16 с.

Гурдуз А. І., Бугаєва А. С. Цвет в творческом переосмыслении Дарой Корний «Лесной песни» Лесы Украинки

Аннотация. Впервые определен характер изменений колористического сопровождения в переосмыслении драмы-феерии Лесы Украинки «Лесная песня» в романах Дары Корний «Гонитель туч» и «Дневник Мавки». Выявлена логика цветовых решений в романах с учетом их жанровой природы и авторские акценты использования цветообозначений по сравнению с «Лесной песней».

Ключевые слова: колористика, семантика, рецепция, фэнтези, идиостиль, символизм, амбивалентность.

Gurduz A., Bugayova A. The colour in Dara Korniy' artistic reinterpretation of „The Forest Song” by Lesya Ukrainka

Summary. The character of changes of colour accompanying in Dara Korniy's reinterpretation of Lesya Ukrainka's fairy-tale „The Forest Song” in the novels „The Persecutor of Clouds” and „Mavka's Diary” is defined for the first time. The logic of the colour decisions in these novels is discovered, herewith its genre nature and the author's accents of these of coloratives by comparison with „The Forest Song” are taken into account.

Key words: colouristics, semantics, reception, fantasy, idiosstyle, symbolism, ambivalence.